

L'Acordiò diatònic

L'acordiò diatònic (petit acordió de botons que a l'apretar-los fan dues notes segons es tanca o s'obra la manxa, molt semblant a una harmònica) és un instrument molt curiós. Terriblement senzill però molt ben dissenyat, permet "fer música" amb una facilitat sorprenent. Ja sabem, però, que tocar-lo amb gust, o fer que soni expresiu, personal, o tocar-lo escoltant als músics que tens al costat, això ja costa una mica més.

S'havia tocat molt arreu de Catalunya, sempre de manera autodidacta i aficionada, no sols perquè era bonic d'escoltar el seu so, sinó perquè amb facilitat es podia muntar un ball. Després de la guerra s'anà perdent el seu ús fins desaparèixer quasi del tot. Avui dia hi ha molts joves que l'han descobert, que el toquen i el comencen a fer sonar amb molta categoria. I se'ls veu força contents amb el seu instrument.

Es molt curiós observar com el diatònic es va anar adaptant a les diferents cultures on va anar a parar. No sols amb el repertori i la manera de fer-lo sonar, sinó fins i tot amb el seu disseny i relació de notes que fa sonar. Un exemple proper i ple de vida és la "trikitrixa" del país basc.

Val la pena saber que, entre les moltes trobades que hi ha, la del darrer dissabte de juliol al poble d'Arsèguel (Alt Urgell) és molt recomanable per veure i viure l'ampli ventall de possibilitats d'aquest instrument. Contactar amb la gent que el toca, conèixer el MÈTODE D'ACORDIÓ DIATÒNIC i altres publicacions i cursos et possibilitarà aproparte al diatònic si en tens ganes. Ara comencem a ser molts, però encara ens coneixem quasi tots, i ens respectem i fins admirem mútuament.

L'estil de la gent que anem tocant pel nostre país és ben variat, i variades són també les maneres d'ensenyar. Sempre he afavorit que qui toqui sigui desseguida ensenyant, però com passa en molts instrumentistes tradicionals, no tothom que toca sap orientar als que comencen a tocar. Haig de dir que a vegades he vist gent que ha fet cursos i que no li han servit de res, o pitjor encara, que li han impedit de començar pel començament. Cal iniciar-se tocant melodies senzilles que un conegui prèviament. Tocar-les amb una fila, sense creuar, amb la mà dreta i fent servir la vàlvula de l'aire; tocar-les aprenent a sentir que poden sonar de diferents maneres. Quan ja se'n saben unes quantes, sempre de memòria, quan s'és capaç de treure cançons i melodies molt senzilles sense l'ajut de ningú, es comença a posar la mà esquerra. Després ve tocar creuant i en tonalitat menor, després cal tocar un repertori encara senzill però variat, i finalment venen els virtuosismes i les coses rares, els repertoris d'altres llocs del món, les tonalitats estranyes i els acordions amb notes girades al rebés. Caldria ser capaç d'ensenyar les coses senzilles ben fetes. En tot cas, per explicar bé tot això, he escrit aquest "dossier" que a continuació trobaràs:

L'Acordió diatònic

Orientacions per al seu aprenentatge

ORIENTACIONS I ESTRUCTURACIÓ EN 8 NIVELLS
PELS QUI EL VOLEN APRENDRE A TOCAR O ENSENYAR

Consideracions prèvies

1. En l'aprenentatge de l'acordió diatònic, com en qualsevol altre instrument musical, cal seguir un cert mètode i són molt recomanables determinades orientacions i seguiment, però també cal saber que l'acordió diatònic sempre s'ha après de manera autodidacta, sense cap guió ni professor, i que encara aprenen a tocar així molts dels grans instrumentistes que hi ha per tot el món. Més que grans professors busca ser observador i modest, tenir il·lusió per aprendre, per aconseguir tocar coses senzilles però amb gust, i confia més en la constància que en els grans avenços immediats.

2. Els estils i interessos, fins i tot el mateix instrument, poden variar molt d'un professor a un altre. Cal dir que tots ens avenim molt bé, però no sempre ens posem d'acord en com ensenyar el diatònic. Et recomano que estudiis esglaonadament, i per això ara se't proposa una estructuració per nivells. Hi haurà qui no tingui necessitat de seguir-ho, i perfecte, però a tothom li anirà bé de saber, per exemple, que primer cal aprendre a tocar només amb la mà dreta, fent servir la vàlvula, i que l'acompanyament amb l'esquerra es pot començar quan es tinguin, posem per cas, una vintena de melodies de memòria i que surtin bé. Coneix les possibilitats de l'instrument, la música que li ha estat pròpia i la que té a veure amb els instruments tradicionals del teu país abans d'aprendre repertori d'autor o de fora, i abans de voler ser original i tenir un estil propi.

3. El diatònic és un instrument que es fa sonar més intuïtivament que analíticament: Les partitures i tablatures les has de deixar de seguida, només han de servir per aprendre't un tema nou o per repassar-lo i comprovar que el toques bé.

4. Al nostre país l'instrument de referència és el diatònic de dues files i vuit baixos afinat en Sol/Do. Un tema a part són les notes alterades dels dos primers botons, que varien segons el fabricant o les preferències de qui el compra. Si encarregues un diatònic et recomano que demanis la botonera següent:

G	Sol	C	Do
D	Re	G	Sol
E	Mi	F	Fa
Am	La	F	Fa

Sol# 3	Sib 3 Sib 3	Do 3 Re 3	Mi 3 Fa 3	Sol 3 La 3	Do 4 Si 3	Mi 4 Re 5	Sol 4 Fa 4	Do 5 La 4	Mi 5 Si 4	
Do# 3	Re# Do# 4	Sol 2 La 2	Si 2 Do 3	Re 3 Mi 3	Sol 3 Fa# 3	Si 3 La 3	Re 4 Do 4	Sol 4 Mi 4	Si 4 Fa# 4	Re 5 La 4

Estructuració de l'estudi del diatònic de vuit baixos en vuit nivells

La duració de cada nivell és molt relativa, però no és recomanable passar de nivell abans de gaudir del present almenys durant unes setmanes o mesos. A cada nivell s'apunten 15 exemples de partitures aptes per al diatònic. No cal dir que les de nivells anteriors també seran vàlides, i val la pena que les toquis encara que estiguis a nivells de més endavant. Totes les melodies són tradicionals catalanes o populars, i es troben al Mètode o als "Punt de Trobada" I i II. Compte, que a vegades caldrà adaptar-les als tons en què acostumem a llegir el diatònic (Sol, Do i La m).

Quan transcrivim partitures per al diatònic acostumem a classificar-les en tres graus de dificultat, tot i saber que això a vegades és molt relatiu. Les més senzilles (indicades amb un asterisc * després del nom de l'autor o referència) correspondrien aproximadament als nivells 1 i 2 que s'exposaran aquí. Les de dificultat mitja (**) correspondrien als 3 i 4, i les de major dificultat (***) als altres nivells.

Nivell 1r

És el primer contacte amb l'instrument i amb els materials a l'abast per estudiar-lo. Cal conèixer el Mètode d'Acordió Diatònic editat per la Generalitat i que circula en fotocòpies perquè està esgotat. Aniria molt bé que es comencés a aprendre un mínim solfeig rítmic (blanca, negra, corxera). Cal aprofitar les ocasions de conèixer el món de la música tradicional catalana i els altres instrumentistes de diatònic.

Es toquen un seguit de melodies conegudes senzilles amb la mà dreta. Es procura que també es faci servir el dit petit de la mà dreta. Es té molta cura que es faci servir la vàlvula d'aire.

Exemples de melodies aptes: A Gironella / Cada dia al dematí / Dalt del cotxe hi ha una nina / El meu capell té tres puntes / El poll i la puça / Griselda / La coqueta amb sucre / La filla del marxant / La Irlandesa / Muntanyes del Canigó / Non, non / Plou i fa sol / O Magalí / Quan el pare no té pa / Que li donarem a la pastoreta.

Nivell 2n

Es fixa que cal tocar bé des del començament: que les melodies s'han de cuidar, que se les ha de matisar i donar expressió, que el tocar no sigui només un aprenentatge mecànic. Es dóna importància capital al TANCAR-OBRIR propi de l'instrument i, per tant, no es fa servir el "creuar" en cap moment. S'exploren les dues octaves de cada fila. Es vigila que no s'agafin postures estranyes, i es controla que l'acordió amb què s'estudia sigui apte per a un bon aprenentatge. S'inicia tocar amb les dues mans les melodies més senzilles i assimilades.

Es toquen els valsos, pasdobles o polques més elementals, i s'estimula que es sigui capaç d'interpretar sense prèvia preparació qualsevol cançó o melodia tradicional senzilla que es conegui. Només es toca en Do major i Sol major, i en ritme 3x4 i 4x4. Es segueix aprenent solfeig rítmic (punctet, tonalitats) i es va aprenent a tabular les partitures.

Exemples de melodies aptes: Allà sota una penya / Ball Pla de Sort / Cucut i la guimbarda / El noi de la mare / El nyitus / El rossinyol / Lo tio Pep / Els vaixells d'Stienkarrasi / En Pere Gallerí / L'espardenyal / L'hereu Riera / La cucaracha / La manta al coll / Muntanyes regalades / Vals "sunyé".

Nivell 3r

Es segueixen aprenent a tocar cançons i melodies tradicionals, s'aprofundeix en els gèneres de ball que es coneixen i se n'estudien de nous (masurca, xotis, sardana curta, ballets tradicionals), incloent temes amb notes amb puntet si és que no s'ha fet abans. Es vigila que es conservi el que s'ha començat a aprendre: usar correctament la vàlvula de l'aire, tocar el màxim (sempre) de memòria, donar expressió i matís que afavoreixi el caràcter de cada gènere, fer nets els passatges que incloguin "tancar-obrir". S'estudien els temes primer amb la mà dreta i després amb l'acompanyament.

S'inicien els temes en 6X8, el "tocar creuat", la tonalitat de La menor i alguns temes amb alguna nota alterada (Fa, Fa#, Sol#). Es busquen melodies de l'àmbit tradicional que canviïn de to (a la subdominant o a la dominant). S'ensenya i es practica un mínim el tocar a dues veus, i es comença a tractar el tema de les apoiatures pròpies de l'instrument.

S'aprèn el nom dels acords que tenim a l'esquerra i a llegir-ne el xifrat en el cas que no es conegui. S'analitzen les digitacions de determinats temes.

Exemples de melodies aptes: Bella ciao / Dansa de punta i taló / El dos quinze / El gall negre / Gener / Jota de majorales / L'estaca / La boja / La presó de Lleida / Margarideta / Marxa del Comara / Masurca de l'agre-dolç / Toc de vermut / Xotis del Jaumet Xic / Yo vendo unos ojos negros.

Nivell 4t

Es completa l'estudi dels diferents gèneres de ball que tradicionalment han anat més lligats a l'instrument (marxa, jota, fox, havanera, balls plans, danses i cercaviles), accentuant l'aire propi i els matisos que facilitin el ball i que facin entenedor el que s'està tocant.

S'incorporen noves dificultats (passatges més ràpids, frases en tonalitat de Fa, notes alterades: Si bemoll, Do#, Re#). La mà esquerra aprèn a fer petites variacions al patró inicial de cada ritme.

S'estudien els acords amb la mà dreta, les bases de l'acompanyament, els arpegis i unes mínimes variacions a una melodia. S'aprèn a "creuar" per respectar al màxim els acords fixats a una melodia. S'assoleix el domini de tot el registre. S'aprèn a posar segones veus per terceres en les melodies que hi és més apte.

Exemples de melodies aptes: Ball de cascavells / Bolero mallorquí / Calavera / Cant de Maulets / El rabadà / El serpent de Manlleu / Els de la capa negra / Els plens de la Patum / Jota de veremar / La filadora / Marxa de Calaf / Oh quan els sants / Sard. curta dels Segadors de Cassà / Toc de festa / Xiques boniques.

Nivell 5è

Es practiquen els mateixos gèneres fins ara estudiats però amb partitures més elaborades o que són més difícils per al nostre instrument. S'estudien melodies que modulin a Fa major i a Sol menor. S'aprofundeix en el tema de tocar amb altres

instruments sabent acompanyar-los, fent segones veus i variacions. Es refà el repertori estudiat fins ara, practicant-lo d'aquesta manera i amb alguna variació en els baixos. Es fa un estudi més ampli de les possibilitats d'acords amb la mà dreta. Es discuteix i decideix la millor disposició de notes alterades en el propi instrument. Es busca que sigui l'alumne qui comenci a fer el seu propi repertori original, variat, i apte per a poder tocar-lo sol o acompanyat.

Exemple de material apte: A la festa / Ai nena si vols venir / Al vint-i-cinc de desembre / A quan venen els ous / Ball de rams / Ball de panderos de Vilafranca / Bon dia Elionor / Careless love / Contradansa "la set" / Danses de Sant Jaume / Havanera de Premià / L'estapera / Les caramelles / Xotis d'en Borina / Vals-pericon d'en Roviretes.

Nivell 6è

Es continuen treballant melodies del repertori tradicional i adaptacions de temes coneguts. Es completa un possible repertori de ball fent una aproximació a gèneres com el tango, el bolero, la rumba, la cúmbia, el xarleston, el swing, el rock, la samba, etc. S'estudia com transmetre a un neòfit les bases de l'aprenentatge del diatònic.

Exemple de material apte: Ball de panderos de Vilafranca / Contradansa "la por" / Cuando vuelva a tu lado / Cúmbia del diatònic / El carnaval de Lanz / El vestit d'en Pasqual / Els segadors / L'alcalde / La xicoteta / Les bicicletes / Llevantina / Paquito xocolatero / Ploc d'Olt / Sans souci / Xotis Pepa.

Nivell 7è

S'estudien els estils i repertoris propis de l'instrument a les cultures on ha arrelat. Es dona coneixement dels instruments paral·lels al nostre, especialment el que fa referència al "tres files". S'estudien les partitures pensades per al nostre instrument i se'n transcriuen d'altres provinents d'altres marcs o instruments. Es practica constantment el tocar sol i acompanyat, les variacions i segones veus, i es posen les bases sobre com improvisar.

Exemple de material apte: Adiós muchachos / All of me / Amparito Roca (adaptada) / Baion / Biribiketa (MAD) / Camarera de mi amor / La dansa de Castelldeçol / La gata i el balitre / La muixiganga d'Algemesí / La vielha / Perfidia / Pericon català / Polca del ball de gitanes / Tarantela "majore-minore" / Xotis rumanès.

Nivell 8è

Es repassen o aprofundeixen els temes que interessin més a l'alumne o que el professor consideri que té menys assolits. Es fan algunes composicions. Es fan incursions a tons paral·lels: Mi menor, Re menor, Re major, Do menor, La major. Es practica l'improvisació. S'exploren els gèneres de ball més moderns i es repassa el món de la música tradicional catalana (instruments, afinacions, formacions, sonoritat, marc on es desenvolupa, adaptacions al diatònic).

Exemple de material apte: Baião de Ana / Capullito de alelí / El choclo / Fandango (MAD) / Fascinacion / I've found a new baby / Jovankee / L'empordà / La monyos / Masurca del bolomor / Moliendo café / Nit de vetlla / Noche de reyes / Paquito xocolatero / Tico-tico.

LES PARTITURES PER A ACORDIÓ DIATÒNIC

Quan una partitura està adreçada als acordionistes diatònics, per anar bé ha de portar també la tablatura. Qualsevol sistema pot ser acceptat, però jo segueixo trobant el del Mètode el més senzill, àgil i clar, a part que és el que coneixem per aquí. Per facilitar l'escriptura amb ordinador els números dels botons que cal tocar obrint la manxa estan marcats amb un parèntesi en lloc de la rodona habitual.

Els sistemes d'escriptura amb doble pentagrama (un per a cada mà) poden ser interessants per especificar una mà esquerra molt elaborada, però són un enfardegament inútil per a la majoria de les nostres necessitats, al marge que no tenen tablatura. Tanmateix, com es pot veure en els exemples de continuació, aquestes partitures es basen en tenir escrita la melodia amb notes, la tablatura i els acords, però es poden anar afegint moltes més indicacions si es desitja: variacions a la mà esquerra, números dels dits que cal fer servir, apoiatures, segones veus, etc.

Veig també interessant que les partitures per diatònic duguin una introducció que, segons al nivell que estiguin adreçades, expliquin si hi ha alguna dificultat o característica especial, o simplement una opinió del que l'ha escrit. Igualment està molt bé posar (a dalt, a la dreta) l'origen o autor, el grau de dificultat (*senzill, **mitjà, ***difícil) i el qui l'ha transcrit per A.D.

De totes maneres les partitures són enganyoses: sembla que per tocar aquelles notes i aquells acords ja sapiguem tocar aquella melodia, i això és un gran error. Per intentar evitar aquest engany proposo ara una PAUTA DE TREBALL que es pot aplicar pràcticament sempre quan es comenci a estudiar una partitura. Tingues present que no s'ha de passar a l'apartat següent si primer no s'ha trobat el sentit i no s'han experimentat les possibilitats de l'anterior. Aplica a cada nou nivell el que es hagi après en els anteriors.

PAUTA DE TREBALL SOBRE UNA PARTITURA

1. Toca-la amb la mà dreta sola, de memòria des del primer moment, sense creuar, buscant-hi el tempo, assaborint els silencis, sense cap ornamentació, amb cada fila i amb cada octava possible. Toca-la també fent servir molt la vàlvula de l'aire.

2. Toca-la només amb la mà dreta i sense creuar (exc. si és en LAm), buscant d'anar posant diferents ornamentacions (apoiatures i, sobretot, mordents) possibles. [*Apoiatura: nota afegida que es fa abans de la que pertoca, i que la recolza. Mordent: el típic del diatònic consisteix en prémer un moment el botó següent (més agut) al que toquem; si volem fer la nota del botó 6, tocaríem 6-7-6*]. Si és una cançó aprèn-te la lletra i sigues capaç de cantar-la per dins.

3. Posa-hi la mà esquerra que surti (botons 1i2 o 3i4, segons la fila que toquis) sense creuar a no ser que sigui imprescindible, intentant escoltar molt si t'agraden els

baixos (alguns més forts, alguns quasi inexistent!) i els acords, vigilant sobretot que no molestin a la melodia.

4. Revisa els acords que et van sortint, mira de fer petites variacions amb la mà esquerra (per exemple tocant el baix i l'acord a la vegada) sobretot si acompanyes una cançó. És interessant el que en diem "baix de tambor": quan amb la fila de dins acompanyem un 2x4 podem fer 34 14 34 14, en lloc de 34 34 34 34. Igualment en un 3x4 podem fer 341 341, en lloc de 344 344. Fins i tot, es pot fer l'arpegi de tònica (351) aplicable en moltes ocasions.

5. Busca les possibles segones veus, creuant i sense creuar, sempre respectant la melodia i els acords que feies fins ara, sempre amb cada fila i amb cada octava possible.

6. Reharmonitza-la (modifica els acords) si trobes que en necessites de diferents, i mira com es pot aplicar a cada fila. Experimenta quines notes et va bé de creuar per respectar millor els acords o per facilitar l'agilitat d'alguns passatges. Si és una cançó, canta-la fent-te tu mateix un mínim acompanyament amb les dues mans.

7. Fes petites variacions a partir de l'octava i la fila en què et sentim més còmode, seguint sempre la mateixa harmonia. Vés tocant alternativament (o sobreposadament) fragments de la melodia i fragments inventats. No oblidis que el conjunt del que vas tocant tingui un sentit, respiri (que hi hagi parades) i que tingui accentuacions, repeticions de motius, etc.

8. Acompanya a un hipotètic instrument que toca aquesta melodia. Busca i respecta les característiques i accents propis de cada gènere (no és el mateix acompanyar un vals que una jota o que una masurca, i tots són 3x4) i treballa molt l'acompanyament si es tracta d'una cançó. Busca si pots fer uns baixos més elaborats.

9. Fes un solo o improvisació a partir de l'harmonia que et sembli més adient a aquella peça, basa't en aquests acords i vés deixant que et surti alguna nota de més, busca els efectes propis del diatònic (per exemple les variacions sense creuar, basades en anar tancant i obrint alternativament la manxa).

10. Va molt bé tocar amb algú que toqui un altre instrument, és un estímul per preparar material, i s'aprèn a tocar i a escoltar a la vegada. El que no és gens bo és fer un grup o començar a fer actuacions sense que l'instrument s'hagi après a tocar bé.

100 PARTITURES RECOMANADES PER A DIATÒNIC

Totes elles dels reculls "Punt de Trobada", vol. I i II, llibres pensats per a la difusió de melodies i repertori adient per a instruments com el nostre. Està indicat el to adequat per al diatònic (el de l'inici de la melodia, després anar fent els canvis corresponents).

Si diu dos tons, senyal que van bé tots dos. Si un està entre parèntesi senyal que es pot tocar però va pitjor. Cal recordar que quan hi ha escrites segones veus no solen ser les que fariem nosaltres quan toquem fent dues veus a la vegada. Igualment ja sabem que les octaves i els acords indicats als PT molt freqüentment els diatònics els adaptem a la nostra manera de fer.

NIVELL 1

PUNT DE TROBADA-I

A la “sombra” d’una a.	C i G
Ball plà de Sort	C i G
El gall negre	C i G
El gener	C i G
L’hora dels adéus	C i G
La bolangera	C i G
(fent negra-corx en lloc dels dosets)	
Marxa del comare	C i G
Muntanyes araneses	C i G

NIVELL 2

PUNT DE TROBADA-I

Amorosa	G (C)
Calavera	G (C)
El gitano	C i G
Els de la capa negra	C i G
Himne de Riego	G i C
Jo en tinc un oncle..	G
L’estapera	G i C
La 2 (sard. curta)	G (C)
La 7 (contradansa)	C
La “Ciappa rusa”	G
La cirereta	C i G
La Clotilde	G i C
La vielha	C i G
La xicoteta	G
Marieta cistellera	G i C
Marxa de Calaf	G
Masurca de l’agre-dolç	G i C
No me presumas	C i G
Pasdoble de muntanya	G (C)
Polca d’en Roviretes	G
Polca de l’Ours	Am
Serpent de Manlleu	C i G
Sony’s masurca	C i G
Vals-Pericon d’en Roviretes	C i G
Valset valencià	C
Xotis de la relliscada	G (C)
Xotis del pare	C (G)

NIVELL 1

PUNT DE TROBADA-II

Anàrem a Sant Miquel	G i C
Contrad. del Carolino	C i G
El tio Pep	C i G
Griselda	G i C
La balanguera	G i C
La manta al coll	G i C
La masovera	G i C
No en volem cap	C i G

NIVELL 2

PUNT DE TROBADA-II

Ball de cavallets	G i C
Ball plà d’Alinyà	C i G
Ball plà de Lladurs	Am
Cant de Maulets	G
Cap de Creu	G i C
Contrad. d’en Vivioldo	C
Dansa de punta i taló	Am
El dos quinze	G
Fandango de Palomar	Am
Farandola de l’Escala	C i G
Festa Major	C i G
Fox per la toia	G i C
Jota de veremar	G i C
La boja	G i C
La xampanya	G i C
L’estaca	Am
Masurca de la suite-89	G i C
Pericon català	G i C
Polca de la clariana	G (C)
Sard. c. dels Seg. de Cassà	G i C
Toc de vermut	C (G)
Tzadik katamar	Am
Xotis del Jaumet Xic	G
Xotis rumanès	Am

NIVELL 3

PUNT DE TROBADA-I

A la festa (es pot tocar molt bé el tall en F)	C
Ai nena si vols venir	G i C
Ball de panderos	G (C)
Ball de rams (fer la jota també en C)	G
Bolero mallorquí (acomp: negr/negr/corx/corx)	C i G
Bon dia Elionor	C (G)
Careless love	G
Carnaval de Lanz	G
Cúmbia del diatònic	G
Danses de Sant Jaume	C (G)
El babau	C
Hassapiko nostàlgic	Am
Havanera de Premià	G (C)
Jaleo de Ferreries	G i C
La barroca	Am
La granota tocada..	G i C
Les caramelles	Gm
Noche de reyes	Am
Polca del ball de gitanes	G (C)
Sans souci (no fer el canvi a F. Anar a dalt)	C
Sardana curta de Calaf	C
Tarantel·la	Am

NIVELL 3

PUNT DE TROBADA-II

All of me	C
Amparito Roca (adaptació: el tall en A fer-lo en G)	Am
Aquest matí em quedo al llit	C
Baion	C (G)
Boscalt	G
Bruno	Am
Cercaviles de Bocairent	C
Cercle de Gal·la	Am
La gitana	Gm
La partida	Am
L'alcalde	C
Les bicicletes	G
Tarantel·la	Am

BASES PER A L'ACOMPANYAMENT AMB EL DIATÒNIC

Quan el diatònic toca amb un violí, un flabiol, una flauta, o amb algun altre instrument que fa una melodia, la funció que tindrà serà bàsicament d'acompanyant. Per acompanyar a un altre músic (o a la veu!) ens basarem en anar tocant amb la mà dreta els mateixos acords que tenim a l'esquerra, i al mateix moment que aquests ho fan. És a dir, que si a l'esquerra acompanyem una cançó-vals fent

C
1 2 2 | 1 2 2 |

amb la dreta haurem de prémer els botons que ens donguin l'acord de C (Do), i en el ritme:

C
- 2 2 | - 2 2 |

Aquest és un esquema inicial, després haurem de fer moltes més coses amb la mà dreta, sempre amb la mentalitat de reforçar el caràcter propi d'aquell ball, o el sentiment de la cançó, anant omplint els buits que deixi la melodia, i deixant empre que ella estigui en primer terme.

Per aprendre a acompanyar (i a fer variacions i solos!) cal que tinguem molt ben apresos, que hi poguem anar directes i sense mirar, els acords de la mà dreta. Un mateix acord el podem fer de diferents maneres (amb diferents botons), però al començament és millor aprendre's una o dues maneres de tocar-los i practicar-los amb les melodies més senzilles que coneguis. Quan ja et surti, practica l'acompanyament amb les melodies del "Punt de Trobada" que s'explicitaran a continuació.

Ve't aquí un esquema de com recomano fer inicialment els acords més usuals . Fixa't que són els mateixos que els de la mà esquerra, i que són sempre el de TÒNICA, DOMINANT i SUBDOMINANT dels tres tons en què ens acostumem a moure.

DO	4' 6' 7'	o 4' 6'	o 4' 5' 6'
SOL7	(4')(6')(7')	o (4') (6')	
FA	(4')(7)(8)		
SOL	6 7 8		
RE7	(6)(7)(8)	o (6)(7)(7')	o (3')(6)(7)(8)
LA m	(5)(7)(8)		
MI7	4'1'7		
Re m	(4')(5')(7')		

En el cas del Re m, com que no el tenim a l'esquerra, podem fer Fa en el seu lloc o, segons en quines ocasions, apretar el baix de Re al mateix temps que l'acord de Fa.

Respecte a les alteracions cal dir que ens basem en el diatònic esquematitzat al començament d'aquests escrits, el que els "Castagnari" en diuen "sistema català".

Altres acords que més endavant també caldrà aprendre:

DO7: 4'2'6'7' / MI m: 4'5'7 / SI b: (2')(4')(7') /
SOL m: 6 2' 8 / DO m: 5' 6' 2 / FA m: (4')(1')(8')

ACOMPANYAMENT DE BALLABLES

Relació d'algunes melodies dels llibres "Punt de Trobada" que són bones per a practicar l'acompanyament amb les dues mans.

pag	<u>PUNT DE TROBADA-I</u>			
7	A la "sombra" d'una alzina	3x4, vals	C i G	mem
8	A la festa	2x4, pasdoble	C	
11	Ai nena si vols venir	4x4, rumba	G i C	
15	Amorosa	3x4, jota	G i C	mem
26	Bon dia Elionor	6x8, sard. curta	C	
28	Calavera	2x4, habanera		G i C
mem				
29	Careless love	4x4, fox	G	
37	Cúmbia del diatònic	4x4, cúmbia	G	mem
44	El gitano	3x4, vals-jota	C i G	mem
56	Himne de Riego	6x8, cercavila	C	
62	Jo en tinc un oncle a l'Havana	4x4, habanera		G (C)
67	La "7"	6x8, dansa	C	
73	La "ciapa rusa"	3x4, masurca	G	
84	La vielha	2x4, polca	C	
86	Les caramelles	2x4, pasdoble	Gm	
99	Noche de reyes	2x4, tango	Am	
103	Polca d'Ours	2x4, polca	Am	
106	Sansa souci	4x4, fox	C	
125	Xotis del pare	2x4, xotis	G i C	
	<u>PUNT DE TROBADA-II</u>			
7	All of me	4x4, fox	C	
16	Baion	2x4, ritme carib.	C	
19	Ball Plà de Lladurs	3x4, ball plà	Am	
42	El dos quinze	6x8, cercavila	G	mem
49	El tio Pep	3x4, cançó-vals	G o C	
cantant				
55	Festa Major	2x4, pasdoble	C	
86	La xampanya	4x4, dansa	G	
88	Les bicicletes	2x4, polca	G	
90	L'estaca	3x4, cançó	Am	mem
110	Ramona	3x4, vals	Am	
113	Sardana curta dels Segadors de C.	6x8, sard. curta	G	
117	Toc de vermut	2x4, marxa		C
mem				
122	Xiques boniques	4x4, habanera		G
124	Xotis del Jaumet Xic	2x4, xotis	G	mem

LES NOTES ALTERADES DELS DIATÒNICS MÉS USATS

A Catalunya els acordions diatònics més extesos han sigut els de 2 files, amb 21 botons i vuit baixos, afinats en Sol/Do. La distribució de notes del "Hohner-2915", l'acordió més comú fa uns anys, és la següent:

A cada quatre, que representa un botó, la nota o acord de sobre és la que sona TANCANT la manxa, i la de sota la que sona OBRINT la manxa.

Mà esquerra (B=baix,A=acord) A B A B

G D	S ol R e	C G	D o S ol
E Am	M i L a	F F	F a F a

Mà dreta

Si b 3 Sol# 3	Sol 2 Si 2	Do 3 Re 3	Mi 3 Fa 3	Sol 3 La 3	Do 4 Si 3	Mi 4 Re 5	Sol 4 Fa 4	Do 5 La 4	Mi 5 Si 4	
RE #3 Do# 3	Re 2 Fa# 2	Sol 2 La 2	Si 2 Do 3	Re 3 Mi 3	Sol 3 Fa# 3	Si 3 La 3	Re 4 Do 4	Sol 4 Mi 4	Si 4 Fa# 4	Re 5 La 4

Partint del diatònic de 21 botons, anem a analitzar quines serien les millors opcions per les notes alterades dels primers botons. Aquestes notes les podem necessitar perquè surtin de forma aïllada en la melodia d'algun tema en Do, Sol o La menor, també ens serviran per a fer determinats acords amb la mà dreta, i finalment les farem servir per tocar en altres tonalitats veïnes a les pròpies de l'instrument.

La primera nota alterada que acostumem a necessitar és el Sol#3 quan toquem en La menor. Per fer passatges ràpids La-Sol#-La ens va bé obrint, però per fer l'acord de Mi o Mi7 amb la mà dreta la necessitem obligatòriament tancant ja que a l'esquerra l'acord el tenim tancant. Si tens una botonera com la descrita abans, el primer recomanable és que obris l'acordió, busquis quines son les dues llengüetes que fan aquesta nota, les aixequis previ separar-les de la cera amb una navalla, les giris, i les tornis a enganxar escalfant la cera amb un soldador elèctric. Ja tindràs el Sol# tancant.

La segona nota alterada que necessitarem és el Si b. Pot sortir com a nota de pas de qualsevol melodia, però sobretot la necessitarem tancant per poder fer l'acord de Do7 i per tocar en el to de Fa, el primer to que, fugint dels més immediats del nostre diatònic, ens és molt a l'abast. Finalment, per tocar en la tonalitat de Sol m (importantíssim pe tocar melodies -havaneres, tangos- que passen d'un to menor al mateix to major!) necessitem també el Si b tancant.

O sigui, tenim el problema que les dues notes alterades més importants les necessitem tancant. Hi ha diferents solucions, però la més senzilla i la que recomano si encarregues un diatònic a la fàbrica, és posar dos botons unisonors, Sol#3/Sol#3 al primer botó de la fila de dins, i Sib3/Sib3 al segon, amb la qual cosa ja tenim el tema d'aquestes notes solucionat. El preu que hem de pagar és la pèrdua del botó segon amb les seves notes Sol2/Si2, però no es pot tenir tot si estem limitats pels 21 botons i per proposar solucions a l'abast. Cal reconèixer, però, que el mateix Sol2 tancant el tenim al costat, al botó tercer de la fila de fora, i per tant no és cap pèrdua important, i que el Sib2 també el tenim allà al costat, al botó quart de la fila de fora, però ara el tindrem tancant, i això ens empenyarà una mica, però la nota la tenim.

Les notes alterades de la fila de fora (Do#, Mib) també son importants. El Do# el necessitem obrint per poder fer l'acord de La major (dominant secundària de Sol, molt important doncs) i el Mi b el necessitem tancant per poder tocar en Do menor, que és un to necessari pel que dèiem de melodies que passen del mateix to major al menor. Aquestes dues notes alterades ens sortiran sovint com a notes aïllades en una melodia, com a notes de pas no diatòniques, i tan les podem trobar en l'octava greu com en l'octava aguda. Per això se't proposa tenir-les en les dues octaves, tot i que novament perdrem les notes del botó segon, ara de la fila de fora.

Se't fan aquestes propostes fruit dels anys d'experiència, de l'estudi, observació i intercanvi d'experiències amb altres sonadors de diatònic. Tot i així sàpigues que pot haver-hi altres opcions, i que una molt bona seria la de tenir un diatònic de 23 botons. Les trikitixes basques els tenen, i tenen els quatre primers botons amb notes alterades, però ens podem emmirallar poc en ells perquè el tenir la mà esquerra unisonora els condiciona decisivament les possibilitats de fer-les servir, i fins la tècnica de tocar.

Per tant, la botonera recomanada és:

(Mà dreta)

Sol# 3	Sib 3 Sib 3	Do 3 Re 3	Mi 3 Fa 3	Sol 3 La 3	Do 4 Si 3	Mi 4 Re 5	Sol 4 Fa 4	Do 5 La 4	Mi 5 Si 4	
Re #3 Do# 3	Re# 4 Do# 4	Sol 2 La 2	Si 2 Do 3	Re 3 Mi 3	Sol 3 Fa# 3	Si 3 La 3	Re 4 Do 4	Sol 4 Mi 4	Si 4 Fa# 4	Re 5 La 4

Tenint aquesta botonera disposem de totes les notes cromàtiques des del Do fins al Sol 4, la qual cosa vol dir que difícilment ens trobarem que ens falta una nota en qualsevol tema en les nostres tonalitats habituals (Do, Sol i La m). Però, a més, se'ns obra la possibilitat de tocar en altres tons. El de Fa, ja comentat, els de Re major i menor, els de La major, els de Mi m o Fa m. En tots ells necessitem les notes alterades que s'han proposat. Tenir-les en les dues octaves i en el mateix sentit ens anirà bé per saber ràpid on son i per poder fer escales i arpegis. Però, i això ja és una variació que hauràs de decidir tu més endavant, el Do#3/Re#3 del primer botó podria anar bé tenir-lo en l'altre sentit. Tindries incomoditat al tenir les dues octaves en sentit diferent, però guanyaries agilitat en algunes melodies i, sobretot, podries fer l'acord de Si major (Si-Re#-Fa#, que no tenim a l'esquerra, dominant de Mi m) i podries tenir el Fa7 (Fa-La-Do-Mi b) que es fa servir al tocar en aquesta tonalitat i passar a la subdominant.

Encara es podria seguir, i podríem buscar molts exemples de cançons i melodies usuals que precisen d'aquestes quatre notes alterades. Els que toquem el diatònic estem acostumats a trampejar i dissimular tot tipus de mancances, però si ja toques una mica, i malgrat que un s'acostuma al que té i es fa immobilitista, hauràs de valorar i decidir com vols els primers botons del teu acordió.

Francesc Marimon i Busqué
Barcelona, gener 2004

Relació d'alguns músics que toquen l'ACORDIÓ DIATÒNIC
i que et poden donar un cop de mà a l'hora d'aprendre a tocar aquest instrument:

Núria Lozano	nurials@ifrance.com	616252284
Marc del Pino		645301023
Guida	guida_cat@yahoo.es	666116087
Victor Pedrol	gorramusca@hotmail.com	669684626
Cati Plana	catiflat@hotmail.com	669684626
Rafeu	rafeu@rauxa.biz	676189971
Pere Romaní	pereromani@cdlcat.ictnet.es	625739329
Pere Pau Jiménez	perepaujh@wanadoo.es	606346940
Guillem Anguera	guillem@txala.com	652187244
Joan Garriga	anxov@hotmail.com	636505099
Josep Lizandra	jlizandr@worldonline.es	666544258
Carles Belda	carles@pomada.org	948599229
Francesc Marimon	marimon@comb.es	639423027

Francesc Marimon i Busqué
Barcelona, juliol 2006